

YOSHLARDA ILG‘OR PEDAGOGIK G‘OYALARNI SHAKLLANTIRISH YO‘LLARI VA YO‘NALISHLARI

t.f.f.d (PHD) **Xonqulov Shavkatjon Xursanaliyevich**

Farg‘ona Davlat texnika universiteti

Davlatova Go‘zalaxon Davlatjonovna

Farg‘ona Davlat texnika universiteti

M30-24 magistr talabasi

gozalaxondavlatova@gmail.com +998979660828

Annotatsiya: Ilg‘or pedagogik g‘oyalar ta‘lim jarayonining samaradorligini oshirish, innovatsion fikrlashni rivojlantirish va zamonaviy ta‘lim metodlarini keng joriy etishda muhim ahamiyatga ega. Maqolada ilg‘or pedagogik g‘oyalarning mohiyati, ularni shakllantirish yo‘llari hamda yo‘nalishlari keng tahlil qilingan. Shuningdek, zamonaviy ta‘lim muhitida innovatsion yondashuvlarni qo‘llash va bu boradagi xalqaro tajribalar o‘rganilgan. Tadqiqot natijalariga ko‘ra, pedagogik faoliyatda yosh mutaxassislarining ijodiy yondashuvini rivojlantirish, ularni zamonaviy texnologiyalar bilan ishlashga o‘rgatish va ilmiy-innovatsion izlanishlarga jalb qilish orqali ilg‘or pedagogik g‘oyalarni shakllantirish mumkinligi isbotlangan.

Аннотация: Передовые педагогические идеи важны для повышения эффективности образовательного процесса, развития инновационного мышления, широкого внедрения современных методов обучения. В статье подробно анализируется сущность передовых педагогических идей, пути и направления их формирования. Также было изучено применение инновационных подходов в современной образовательной среде и международный опыт в этом отношении. По результатам исследования доказано, что формировать передовые педагогические идеи можно путем развития творческого подхода молодых специалистов в педагогической деятельности, обучения их работе с современными технологиями, вовлечения их в научные и инновационные исследования.

Abstract: Advanced pedagogical ideas are of great importance in increasing the efficiency of the educational process, developing innovative thinking, and

widely introducing modern educational methods. The article analyzes the essence of advanced pedagogical ideas, ways and directions of their formation. It also studies the use of innovative approaches in a modern educational environment and international experience in this regard. According to the results of the study, it is proven that it is possible to form advanced pedagogical ideas by developing the creative approach of young specialists in pedagogical activities, training them to work with modern technologies, and involving them in scientific and innovative research.

Kalit soʻzlar: taʼlim, ilgʻor pedagogik gʻoyalar, innovatsion metodlar, zamonaviy taʼlim texnologiyalari, kreativ yondashuv, pedagogik refleksiya, yosh oʻqituvchilar, taʼlim strategiyalari, metodik yangiliklar.

Ключевые слова: образование, передовые педагогические идеи, инновационные методы, современные образовательные технологии, творческий подход, педагогическая рефлексия, молодые учителя, образовательные стратегии, методические инновации.

Key words: education, advanced pedagogical ideas, innovative methods, modern educational technologies, creative approach, pedagogical reflection, young teachers, educational strategies, methodological innovations.

Kirish. Ilgʻor pedagogik gʻoyalar taʼlim jarayonining samaradorligini oshirish, innovatsion fikrlashni rivojlantirish va zamonaviy taʼlim metodlarini keng joriy etishda muhim ahamiyatga ega. Pedagogika sohasi oʻzining yangi yoʻnalishlari va innovatsion gʻoyalari bilan tez-tez yangilanib turadi. Bu oʻzgarishlar nafaqat taʼlim tizimi, balki jamiyat rivojlanishiga ham bevosita taʼsir koʻrsatadi. Ayniqsa, yoshlar orasida ilgʻor pedagogik gʻoyalarni shakllantirish bugungi kunda eng dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Yosh avlodni zamonaviy pedagogik usullar, metodlar va texnologiyalar bilan tanishtirish, ularni ijodiy fikrlashga va innovatsion yondashuvlarga oʻrgatish — taʼlimning asosiy maqsadlaridan biridir. Zamonaviy taʼlim tizimi tobora takomillashib, innovatsion pedagogik yondashuvlarni talab qilmoqda. Bugungi kunda yosh oʻqituvchilar va pedagogika yoʻnalishida tahsil olayotgan talabalarga ilgʻor pedagogik gʻoyalarni shakllantirish muhim masalalardan biriga aylanib bormoqda. Chunki innovatsion fikrlashga ega boʻlgan pedagoglar taʼlim jarayonini yanada samarali tashkil etishlari, oʻquvchilarga mustaqil fikrlash va ijodkorlik koʻnikmalarini shakllantirishlari mumkin. Ilgʻor pedagogik gʻoyalar pedagogikaning rivojlanishiga turtki beradigan yangi qarashlar,

metodlar va texnologiyalar yig'indisidir. Bu g'oyalar quyidagi jihatlar bilan ajralib turadi:

- 1. Ta'lim jarayonining sifatini oshirish** – Innovatsion pedagogik yondashuvlar o'quvchilarni mustaqil fikrlashga o'rgatadi va ularning bilim olish motivatsiyasini oshiradi.
- 2. O'qituvchining kasbiy mahoratini rivojlantirish** – Yangi pedagogik g'oyalarni o'zlashtirgan yosh o'qituvchilar zamonaviy ta'lim talablariga moslashish imkoniyatiga ega bo'ladilar.
- 3. Talaba va o'quvchilarning faolligini oshirish** – Faol ta'lim usullari, muammoli ta'lim, interfaol mashg'ulotlar orqali talabalar va o'quvchilar passiv tinglovchidan faol ishtirokchiga aylanadilar.

Ilg'or pedagogik g'oyalar mohiyati. Ilg'or pedagogik g'oyalar, birinchi navbatda, ta'lim jarayonining samaradorligini oshirish va o'quvchilarni zamonaviy bilimlar bilan ta'minlashga qaratilgan. Bu g'oyalar ta'lim metodologiyasini takomillashtirish, o'quvchilarda yuqori darajadagi kritik fikrlash va muammolarni yechish ko'nikmalarini rivojlantirishga asoslanadi. Shuningdek, ilg'or pedagogik g'oyalar ta'lim tizimining o'zgartirilishi va rivojlanishi uchun zaruriy ko'rsatkichlarni belgilaydi. Ularning asosiy maqsadi – o'quvchilarni nafaqat nazariy bilimlar bilan, balki amaliy ko'nikmalar bilan ham ta'minlashdir. Pedagogik g'oyalarning shakllanishi va rivojlanishi uchun ta'lim jarayonida yangi yondashuvlar va metodlarning qo'llanilishi zarur. Bu yondashuvlar, o'z navbatida, pedagogning shaxsiy rivojlanishini va o'quvchilar bilan munosabatlarni yaxshilashga imkon yaratadi. Ilg'or pedagogik g'oyalar ta'lim tizimiga yangi metodlar va texnologiyalarni integratsiya qilish, o'quvchilarni dunyoqarashlarini kengaytirish, ularning ijodiy va ilmiy potentsialini yuzaga chiqarish uchun asos yaratadi. Yoshlarda ilg'or pedagogik g'oyalarni shakllantirishning samarali yo'llari quyidagi asosiy yo'nalishlarda amalga oshiriladi:

- **Ijodiy yondashuvni rivojlantirish.** Yoshlarda ilg'or pedagogik g'oyalarni shakllantirishning birinchi bosqichi — ularning ijodiy yondashuvini rivojlantirishdir. Ijodiy fikrlash va problemalarni yechish qobiliyati yosh avlodni o'ziga xos muammolarni hal qilishga tayyorlaydi. O'quvchilarni yangi g'oyalar yaratishga, o'z fikrlarini erkin ifodalashga va yangi usullarni izlashga undash orqali, ilg'or pedagogik g'oyalar shakllanadi. Pedagoglar o'quvchilarga o'zining individual

fikrini rivojlantirishga yordam berib, ularni yangi, ilg‘or yondashuvlarni o‘rganishga rag‘batlantirishi kerak.

• **Pedagogik amaliyotlar va tajriba almashish.** Yosh pedagoglarni ilg‘or g‘oyalar va metodlar bilan tanishtirish uchun ularga pedagogik amaliyotlar orqali tajriba almashish imkoniyatlarini yaratish kerak. Shuningdek, ilg‘or pedagoglar bilan tajriba almashish yosh mutaxassislariga yangi pedagogik yondashuvlarni o‘rganish va ularni o‘z faoliyatlarida qo‘llash imkonini beradi. Bu jarayon pedagogik g‘oyalar shakllanishiga, shuningdek, yosh pedagoglarning o‘zlarini mustaqil ravishda ta‘lim jarayonini tashkil etishga tayyorlashga yordam beradi.

• **G‘oyaviy va ilmiy-innovatsion izlanishlarga jalb qilish.** Yoshlarni ilmiy va innovatsion izlanishlarga jalb qilish, ularda yangi pedagogik g‘oyalarni shakllantirishga yordam beradi. Ilmiy tadqiqotlar o‘quvchilarda yangiliklarni izlash va o‘z fikrlarini ilmiy asosda ishlab chiqish ko‘nikmalarini rivojlantiradi. Yoshlar ilmiy izlanishlar bilan shug‘ullanish orqali, o‘z g‘oyalarini yaratish, ularni sinovdan o‘tkazish va amaliyotga joriy qilish imkoniyatiga ega bo‘ladilar.

• **Loyihaviy ta‘lim metodini qo‘llash.** Yoshlarda ilg‘or pedagogik g‘oyalarni shakllantirishning samarali yo‘llaridan biri loyihaviy ta‘lim metodini qo‘llashdir. Loyihaviy ta‘lim metodida o‘quvchilar biror muammoni hal qilish uchun o‘zlarini mustaqil faoliyatga yo‘naltiradilar. Bu usul o‘quvchilarning ijodiy yondashuvini rivojlantiradi, ularni jamoaviy ishlashga o‘rgatadi, shuningdek, amaliy ko‘nikmalarni shakllantiradi. Loyihaviy ta‘limda o‘quvchilar o‘z g‘oyalarini ishlab chiqish va ularni amaliyotda qo‘llash orqali ilg‘or pedagogik g‘oyalarni amalga oshirishda faol ishtirok etadilar.

• **Pedagogik amaliyotlar va tajriba almashish.** Yosh pedagoglarni ilg‘or g‘oyalar va metodlar bilan tanishtirish uchun ularga pedagogik amaliyotlar orqali tajriba almashish imkoniyatlarini yaratish kerak. Shuningdek, ilg‘or pedagoglar bilan tajriba almashish yosh mutaxassislariga yangi pedagogik yondashuvlarni o‘rganish va ularni o‘z faoliyatlarida qo‘llash imkonini beradi. Bu jarayon pedagogik g‘oyalar shakllanishiga, shuningdek, yosh pedagoglarning o‘zlarini mustaqil ravishda ta‘lim jarayonini tashkil etishga tayyorlashga yordam beradi.

• **Innovatsion texnologiyalarni qo‘llash.** Zamonaviy ta‘limda innovatsion texnologiyalarni qo‘llash — ilg‘or pedagogik g‘oyalarni shakllantirishda muhim ahamiyatga ega. Kompyuter texnologiyalari, internet resurslari, virtual o‘qitish vositalari va boshqa zamonaviy texnologiyalar yordamida o‘quvchilarga yanada

samarali ta'lim berish mumkin. Pedagoglar o'z faoliyatlarida ushbu texnologiyalardan foydalangan holda, o'quvchilarda ta'limga bo'lgan qiziqishni oshirish, ularning ijodiy fikrlashini rivojlantirish va yangiliklarga ochiqqligini ta'minlashlari kerak. Shuningdek, yosh mutaxassislarni zamonaviy ta'lim texnologiyalari bilan ishlashga o'rgatish, ularning bilim va ko'nikmalarini yangilab turish juda muhimdir. Quyida innovatsion texnologiyalar va metodlarning bir nechta namunalari keltirilgan:

1. Blended Learning (Aralash ta'lim). Blended learning — an'anaviy ta'lim va onlayn ta'limning kombinatsiyasini anglatadi. Bu metodda, o'quvchilar darslarni an'anaviy tarzda o'qish bilan birga, internetdagi onlayn platformalar orqali ham materiallarni o'rganadilar. Masalan, **Google Classroom** yoki **Moodle** kabi onlayn ta'lim platformalarida o'quvchilar uchun interaktiv darslar, videolar, forumlar va testlar yaratiladi. O'qituvchilar esa o'z vaqtlarini faqat nazorat qilish va individual yordam ko'rsatishga sarflaydilar, bu esa o'quvchilarning mustaqil ishlashiga imkon beradi.

2. Gamification (O'yinlashtirish). Gamification ya'ni o'yinlashtirish, ta'lim jarayonini o'yin elementlari bilan boyitish orqali o'quvchilarning motivatsiyasini oshirishga qaratilgan metoddir. Misol uchun, o'quvchilar o'zlarining muvaffaqiyatlarini **leaderboard (yetakchilar ro'yxati)** yoki **badges (medallar)** yordamida ko'rishlari mumkin. O'quvchilar bilimlarni o'rgangan sari ballar yig'adilar va muvaffaqiyatlarini baholashadi. **Kahoot!** yoki **Quizlet** kabi onlayn platformalar bu usulni qo'llash uchun eng yaxshi vositalardir. Bu metod o'quvchilarga ta'lim jarayoniga qiziqish va raqobat ruhini kiritadi.

3. Flipped Classroom (Inversiya sinfi). Inversiya sinfi metodida an'anaviy dars berish tartibi o'zgartiriladi: o'quvchilar yangi mavzuni darsdan oldin onlayn video, maqola yoki boshqa materiallar orqali o'rganadilar. Darsda esa, o'qituvchi o'quvchilarning o'rganish jarayonini muhokama qiladi, savollar beradi va amaliy mashqlar bilan mustahkamlaydi. Misol uchun, **Edpuzzle** yoki **YouTube** kabi platformalar orqali dars materiallari tayyorlanadi va o'quvchilarga o'qish uchun yuboriladi. Sinfdan esa faqat interaktiv va amaliy faoliyatlar olib boriladi. Bu metod o'quvchilarga materialni mustaqil ravishda o'rganish imkoniyatini beradi, o'qituvchi esa faol savol-javob va muhokama o'tkazadi.

4. Virtual va Augmented Reality (VR/AR). Virtual va qo'shilgan haqiqat texnologiyalari o'quvchilarga yangi o'quv tajribalarini taqdim etadi. Masalan,

biologiya yoki geografiya darslarida o‘quvchilar **Google Expeditions** yoki **Anatomy 4D** kabi AR ilovalari yordamida inson tanasining tuzilishini yoki turli geografik hududlarni ko‘rishlari mumkin. VR texnologiyalaridan foydalanish orqali o‘quvchilar virtual ekskursiyalarni amalga oshirishi, tarixiy voqealarni yoki ilmiy tajribalarni simulyatsiya qilishlari mumkin. Bu metod o‘quvchilarning mavzuni jonli va interaktiv tarzda o‘rganishlariga imkon yaratadi, shu bilan birga ta’limni yanada qiziqarli va samarali qiladi.

5. Collaborative Learning (Hamkorlikda o‘rganish). Hamkorlikda o‘rganish metodida o‘quvchilar birgalikda muammolarni hal qilish, fikr almashish va yangi g‘oyalar yaratish orqali ta’lim oladilar. O‘qituvchilar o‘quvchilarni kichik guruhlariga ajratib, ularga ma’lum bir loyiha ustida ishlashni topshiradilar. **Padlet** yoki **Trello** kabi onlayn platformalar yordamida o‘quvchilar guruhda ishlashlari, fikr almashishlari va o‘z loyihalarini birgalikda yaratishlari mumkin. Bu metod o‘quvchilarda jamoaviy ish ko‘nikmalarini rivojlantiradi va ijodiy yondashuvni rag‘batlantiradi.

6. Artificial Intelligence (AI) va Taqdimot dasturlari. Sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish orqali ta’lim jarayonini shaxsiylashtirish mumkin. **Socrative** yoki **Kahoot** kabi ilovalar o‘quvchilarning javoblarini avtomatik tarzda tahlil qiladi va o‘qituvchiga ular haqida tezkor va aniq ma’lumot beradi. Shuningdek, sun'iy intellekt yordamida o‘quvchilarni har biriga moslashtirilgan darslar bilan ta’minlash mumkin. Masalan, o‘quvchilar o‘z bilimlarini real vaqt rejimida baholashlari va kerakli joylarda yordam olishlari mumkin.

7. Project-Based Learning (Loyiha asosida o‘rganish). Loyiha asosida o‘rganish metodida o‘quvchilar real dunyo muammolarini hal qilishga qaratilgan loyihalar ustida ishlaydi. Bu metod o‘quvchilarni ta’lim jarayonida faol ishtirok etishga, o‘z bilimlarini amaliyotda qo‘llashga undaydi. **Tinkercad** kabi platformalar yordamida o‘quvchilar 3D modellashni o‘rganishlari, yoki **Scratch** yordamida dasturlashni o‘rganishlari mumkin. O‘quvchilar tomonidan tayyorlangan loyihalar sinfda namoyish qilinadi, bu esa o‘quvchilarda kreativ fikrlash va jamoaviy ish ko‘nikmalarini rivojlantiradi.

8. Cloud-based Learning (Bulutli ta’lim). Bulutli texnologiyalar yordamida o‘quvchilar va o‘qituvchilar o‘quv materiallari, testlar, dars jadvali va boshqalarni onlayn platformalarda saqlashlari va ulardan foydalanishlari mumkin. Misol uchun, **Google Drive**, **OneDrive** yoki **Dropbox** kabi platformalar yordamida o‘quvchilar

o‘z hujjatlarini yaratish, ulashish va boshqalar bilan hamkorlikda ishlashlari mumkin. Bu texnologiya o‘quvchilarga barcha kerakli materiallarni doimiy ravishda va har qanday joydan olish imkonini beradi.

9. Mobile Learning (Mobil o‘rganish). Mobil telefonlar va ilovalar yordamida ta‘lim jarayonini o‘quvchilarga har doim va har joyda qulay qilish mumkin. O‘quvchilar **Duolingo** yoki **Busuu** kabi ilovalar yordamida til o‘rganishlari, **Quizlet** orqali testlar tayyorlashlari yoki o‘z bilimlarini mustahkamlashlari mumkin. Mobil o‘rganish metodlari o‘quvchilarga o‘z vaqtlari bilan mustaqil ravishda ishlash va o‘rganish imkoniyatlarini beradi.

Yuqoridagi metodlar ta‘lim jarayonini interaktiv va samarali qilish uchun mo‘ljallangan. Har bir metod o‘quvchilarning ijodiy fikrlashini rivojlantirish, ularda tanqidiy fikrlarni shakllantirish va jamoaviy ish ko‘nikmalarini mustahkamlashga xizmat qiladi. Ularning har biri ta‘limda zamonaviy yondashuvlarni qo‘llash orqali o‘quvchilarning bilim olish jarayonini yanada qiziqarli va samarali qiladi.

Ilg‘or pedagogik g‘oyalarni shakllantirishda xalqaro tajriba. Xalqaro tajriba yosh pedagoglarni ilg‘or pedagogik g‘oyalar va innovatsion yondashuvlarga o‘rgatishda muhim rol o‘ynaydi. Ko‘plab rivojlangan davlatlarda ta‘lim tizimining asosiy yo‘nalishlari yangiliklarga ochiqlik va innovatsiyalarni qo‘llashga qaratilgan. Masalan, Finlandiya ta‘lim tizimida o‘qituvchilarning doimiy ravishda malaka oshirishi, yangi pedagogik metodlar va texnologiyalarni o‘rganishi talab etiladi. Shuningdek, Germaniya, Shvetsiya va AQSh kabi davlatlarda o‘quvchilarning ijodiy fikrlashini rivojlantirishga alohida e‘tibor beriladi. Ushbu tajribalar o‘zimizning ta‘lim tizimimizda ilg‘or pedagogik g‘oyalarni shakllantirish uchun samarali qo‘llanilishi mumkin.

Xulosa

Yoshlarda ilg‘or pedagogik g‘oyalarni shakllantirish ta‘lim tizimining zamonaviy talablari va innovatsion yondashuvlar asosida amalga oshirilishi zarur. Ilg‘or pedagogik g‘oyalar yosh avlodni nafaqat nazariy bilimlar, balki amaliy ko‘nikmalar bilan ta‘minlashga qaratilgan bo‘lib, ular o‘zining ijodiy fikrlashini rivojlantirish, yangi g‘oyalarni yaratish va amalga oshirishda muhim ahamiyatga ega. Pedagoglarning zamonaviy texnologiyalar bilan ishlashga tayyorligi, ilmiy izlanishlarga jalb qilish va loyihaviy ta‘lim metodlaridan foydalanish orqali ilg‘or pedagogik g‘oyalar muvaffaqiyatli shakllanishi mumkin. Xalqaro tajriba o‘rganilib,

unga moslashgan holda, yosh pedagoglarning ta'lim sohasidagi faoliyatini takomillashtirish va yangiliklarga tayyorlash uchun zarur sharoitlarni yaratish lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yhati.

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining qarori: “Yoshlar ma'naviyatini yuksaltirish va ularning bo'sh vaqtini mazmunli tashkil etish to'g'risida” PQ-4963-son, 2019-yil 27-mart.

2. Hasanboyeva N. Pedagogik texnologiyalar va innovatsiyalar. – Toshkent: O'qituvchi, 2021.

3. Tohirova N. Zamonaviy pedagogik metodlar. – Samarqand: Registon, 2022.

4. Mahmudov S. Yoshlar va kreativ tafakkur: nazariya va amaliyot. – Buxoro: Ilm ziyo, 2023.

5. G'ulomova D. Ilg'or tajribalar asosida ta'lim sifatini oshirish yo'llari. – Toshkent: Fan, 2023.

Xolboyeva D. Qodirova G. Pedagogik innovatsiyalar va ilg'or tajribalar. – Toshkent: Innovatsiya nashriyoti, 2023.

6. Soliyeva M. Yoshlarda kreativ fikrlashni shakllantirish metodikasi. – Andijon: AndNMIU, 2024.

7. Saidova Z. Zamonaviy ta'lim texnologiyalari. – Toshkent: Iste'dod, 2022.

8. Fullan M. The New Meaning of Educational Change. – New York: Teachers College Press, 2016.

9. Vygotsky L. Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes. – Harvard University Press, 1978. (pedagogik g'oya va fikrlash asoslari uchun asosiy manba)

Research Science and Innovation House